

Leve de verschillen?

VMBO

Instructie voor de docent

Het Nederlandse koninkrijk kent een zeer multicultureel karakter. In de grondwet worden verschillen erkend en gelijkwaardigheid betracht. In het eerste artikel van de grondwet staat het discriminatieverbod en het gelijkheidsbeginsel centraal. Leerlingen leren hoe divers de Nederlandse bevolking is en ze worden gestimuleerd om na te denken over de mogelijke gevolgen van diversiteit.

Korte omschrijving van de werkvorm

Leerlingen komen spelenderwijze tot de ontdekking dat we op basis van enkele kenmerken een groep mensen uitbeelden of beschrijven. Door deze werkvorm komen leerlingen achter de vanzelfsprekendheid van groepsdenken, maar ze denken ook na over de mogelijke gevolgen van groepsdenken.

Leerdoel

Leerlingen ervaren hoezeer groepsdenken ingebakken zit in de mens. Leerlingen realiseren zich dat stereotypen ook discriminatie in de hand kan werken.

Duur

30 minuten

Benodigheden

Gelamineerde foto's.
Memoblaadjes.

Wat doet de docent?

1. De docent deelt aan iedere leerling een aantal memoblaadjes uit. De opdracht wordt kort uitgelegd: straks krijgen de leerlingen een foto te zien. Het is de bedoeling dat de leerlingen (individueel) hun eerste gedachten over de persoon op de foto op een memo schrijven.
2. De docent laat de eerste foto zien door met de gelamineerde foto door de klas te lopen. De leerlingen schrijven hun eerste gedachten op een memoblaadje. De docent kan de memoblaadjes ophalen door de leerlingen te vragen om hun memo op de gelamineerde foto te plakken. Het is belangrijk dat leerlingen niet het commentaar van hun klasgenoten lezen of erover gaan praten.
3. De docent gaat snel door naar de tweede gelamineerde foto. De opdracht is dezelfde. De leerlingen schrijven op een (nieuw) memoblaadje hun eerste gedachten op. De docent haalt de memoblaadjes weer op door met de gelamineerde foto langs te lopen.
4. De docent bepaalt zelf hoeveel foto's hij of zij in de klas wil behandelen.
5. De docent leest de memo's op de eerste foto voor. Welke indrukken hadden de leerlingen van deze persoon? Wat voor een beeld krijgen we van deze persoon? De docent bespreekt klassikaal waar deze indrukken en oordelen op gebaseerd zijn.
6. De docent vertelt de leerlingen iets over de persoon op foto 1 (zie de nabespreking bij de foto's). Kwamen de indrukken/oordelen van de leerlingen overeen met de werkelijkheid? Vaak zullen de eerste indrukken niet overeen komen met de werkelijkheid. Kennelijk deelt iedereen mensen in op basis van een eerste indruk.
7. De docent herhaalt stap 6 en 7 met de andere foto's die aan de orde zijn gekomen in de klas.
8. De docent start een discussie over stereotypering (en daaruit voortvloeiende vooroordelen).

Tips voor de discussie

De docent vertelt dat hij of zij nauwelijks last heeft van het stereotype dat... (vul zelf in)...*Nederlanders als zuinig worden neergezet*. Soms kunnen mensen wel last hebben van stereotypen (en de daaruit voortvloeiende vooroordelen). De docent stelt dit ter discussie aan de hand van voorbeelden. Bijvoorbeeld:

- Hoe zou jij / zouden je ouders reageren als er een psychiatrische inrichting in jullie straat komt? Waarom zou je zo reageren?

Voor de docent: Hier treedt waarschijnlijk NIMBY-gedrag op. Als je de vraag zou krijgen of psychiatrisch patiënten weggestopt mogen worden in een achteraf gebied, zoals vroeger het gebruik was, dan krijg je vaak het sociaal-wenselijke antwoord "nee". Maar als je vraagt of het bij jou om de hoek mag, dan is het antwoord waarschijnlijk toch minder ruimhartig.

- Vind je dat een werkgever bij een sollicitatie een jonge werknemer die minder aan de functie-eisen voldoet toch voor mag laten gaan boven een zeer gekwalificeerde oudere werknemer? Waarom zou een werkgever een jonge boven een oude werknemer willen hebben?

Voor de docent: Onderscheid maken we allemaal. Zo speelt iemands representativiteit bij een baan in een kleding- of modezaak meer een rol dan bij een baan in een callcenter. Wanneer er onderscheid/verschil wordt gemaakt tussen mensen op basis van kenmerken die er niet toe doen (bv. sekse, partnerkeuze, etnische achtergrond), dan noem je het discriminatie als er toch op dat irrelevante kenmerk onderscheid wordt gemaakt.

Achtergrondinformatie over stereotypering:

Ideeën over (bevolkings)groepen zijn vaak overdreven of niet waar. Iedereen is verschillend; een stereotype hoeft niet van toepassing te zijn op een individu. Stereotypering heeft echter ook een functie. Het is bekend dat hoe je je over jezelf voelt, veel te maken heeft met hoe je anderen ziet. Door middel van stereotypering kun je een ander in een slechter daglicht stellen en (mede daardoor) jezelf weer wat beter voelen. Een tweede functie van stereotypering is dat de wereld inzichtelijker wordt. Als je een praatje maakt met een jongen die er nerdy uitziet en je begrijpt hem niet, dan kun je dat verklaren doordat hij verstand van computers heeft en dus slim is (positieve stereotypering), maar daardoor ook sociaal onhandig (negatieve stereotypering).

Gebaseerd op: Bos, A. van den (2007). <http://www.kennislink.nl/publicaties/stereotypen-kweken-soms-juist-begrip>, RuG.

Nabespreking foto 1

Deze dame op leeftijd is de koningin van Groot-Brittannië en van vijftien andere staten, onder andere Canada en Nieuw-Zeeland. Ze zit al sinds 1952 op de troon.

Nabespreking foto 2

Deze dames zitten al ruim 50 jaar in de prostitutie. Rob Schreuder heeft over hen een documentaire gemaakt (IDFA 2011).

Nabespreking foto 3

Stephen Hawking is in 1942 geboren en is een bekende Britse natuur- en wiskundige met verschillende onderscheidingen. Door zijn neurologische aandoening zit hij in een rolstoel en spreekt hij via een spraakcomputer.

Nabespreking foto 4

Luka Magnotta is in 2012 opgepakt in Duitsland voor moord op een Chinese man in Canada. De porno-acteur had een relatie met het slachtoffer. Hij heeft de lichaamsdelen van zijn vriend op verschillende manieren verspreid. Een voet en een hand werden opgestuurd naar politieke partijen, het hoofd is in een park teruggevonden en de romp lag bij het vuilnis.

Wat doen de leerlingen?

De leerlingen geven hun eerste indrukken/oordelen over een portret dat ze te zien krijgen. Vervolgens denken ze na over mogelijke functies en gevolgen van stereotypering.

Praktische tips/ Wat te doen als...

De docent kan de discussie eventueel vorm geven met behulp van discussiekaartjes.

Overig

Deze werkvorm is gebaseerd op materiaal van <http://www.vormen.org>.
(<http://www.vormen.org/AllemaalAnders/EersteIndrukken.htm>)

Foto 1

Foto 2

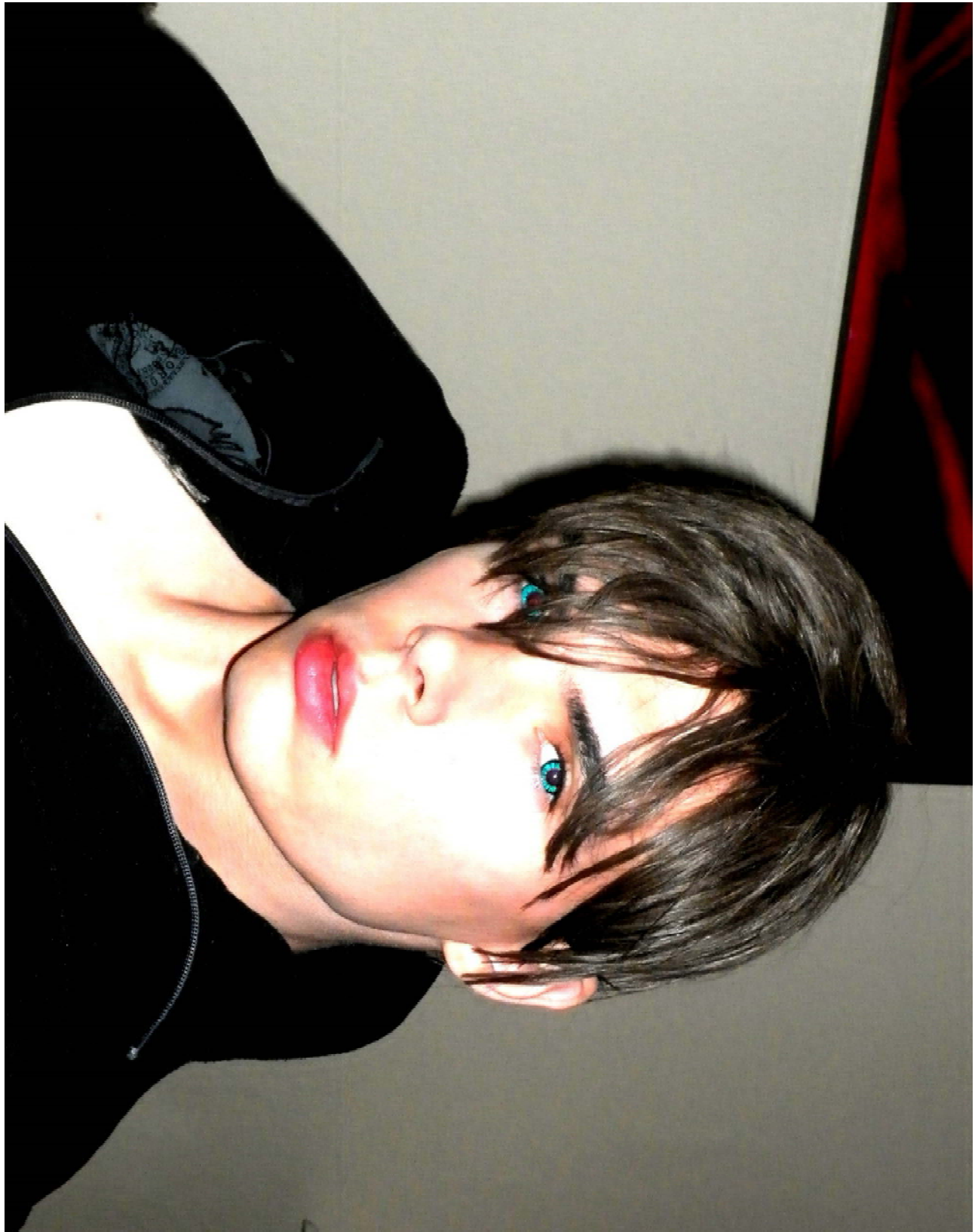

Fotografie Martin Alberts, www.martinalberts.com

Foto 3

Foto 4

Leve de verschillen?

H/V

Instructie voor de docent

Het Nederlandse koninkrijk kent een zeer multicultureel karakter. In de grondwet worden verschillen erkend en gelijkwaardigheid betracht. In het eerste artikel van de grondwet staat het discriminatieverbod en het gelijkheidsbeginsel centraal. Leerlingen leren hoe divers de Nederlandse bevolking is en ze worden gestimuleerd om na te denken over de mogelijke gevolgen van diversiteit.

Leerdoel

Leerlingen hebben inzicht in de oorzaken van conflicten en eigenaardigheden in de verstandhouding tussen Nederland en enkele voormalige koloniën.

Duur

45-60 minuten

Benodigheden

Voor ieder groepje een werkblad met een casus.

Computerruimte met een computer voor iedere leerling (of ieder groepje).

Wat doet de docent?

1. De docent deelt de klas in groepen in en legt de opdracht uit. Ieder groepje krijgt van de docent een andere casus. De leerlingen gaan op zoek naar de oorzaak van de frictie of spanning in de gegeven casus.
2. De docent bepaalt hoe en wanneer de opdracht moet worden ingeleverd. Een kwartier is waarschijnlijk wel voldoende voor de leerlingen om de opdracht te maken.
3. Na de opdracht leveren de leerlingen hun bevindingen op papier in bij de docent. Hij kan er ook voor kiezen om leerlingen groepspresentaties te laten geven.

Wat doen de leerlingen?

De leerlingen gaan op zoek naar de oorzaken van een frictie of spanning tussen Nederland en een ander land/andere bevolkingsgroep. Ze kunnen hun bevindingen schriftelijk of voor de klas presenteren.

Achtergrondinformatie over de verschillende cases*Casus: Gouden Koets*

De commotie ontstond vooral over het linker paneel van de zijkant van de Gouden Koets:

“Hulde der Koloniën”. Op het zijpaneel zijn halfnaakte zwarte mannen en vrouwen te zien die hun rijkdommen aanbieden aan het koningshuis. De koets is eind 19de eeuw gemaakt.

Twee Kamerleden (Harry van Bommel van de SP en Mariko Peters van GroenLinks) wilden dat de afbeelding werd verwijderd. De ophef ontstond in september 2011: net voor Prinsjesdag – de dag waarop de koets altijd door Den Haag rijdt. De twee Kamerleden vonden dat het zijpaneel thuishoort in het Rijksmuseum. Van Bommel en Peters werden gesteund in hun opvatting door het Landelijk Platform Slavernijverleden en het Comité Nederlandse ereschulden. Volgens deze vier actoren moet Nederland excuses aanbieden aan de nabestaanden van de koloniale onderdrukking.

Het koloniale verleden wordt door velen als een zwarte bladzijde van onze geschiedenis beschouwd. Nederland stopte pas met de slavernij op 1 juli 1863.

De afbeelding is niet verwijderd. De Rijksvoorlichtingsdienst wilde ‘niet de geschiedenis herschrijven door de Gouden Koets te vernielen’.

Casus: VOC-mentaliteit

Tijdens de Algemene Beschouwingen van 2006 wenste premier Balkenende dat Nederland weer wat meer VOC-mentaliteit zou tonen. Dit leverde hem veel kritiek op. Wist Balkenende wel dat de VOC werd geassocieerd met rooftochten en slavenhandel? Balkenende doelde natuurlijk op de welvaart die de VOC Nederland had gebracht en op de ondernemende schippers en kooplieden. Er was sprake van gemeenschapszin, die de handel belangrijker vonden dan onderlinge geschillen. De VOC speelde geen rol bij de trans-Atlantische slavenhandel, maar de VOC maakte wel gebruik van slaven. Ook vervoerde de VOC slaven. De VOC (Verenigde Oost-Indische Compagnie) werd begin 17de eeuw opgericht met het doel om kooplieden die ambities hadden om in het Verre Oosten handel te drijven te verenigen en samen te laten werken. Er werden vele handelsposten gesticht en de VOC gaf ook aandelen uit waardoor ook spaarders mee konden genieten van de winst van de VOC.

Casus: J.P. Coen in Hoorn

Jan Pietersz. Coen (1587-1629) was een Nederlandse koopman van de VOC. Hij was verantwoordelijk voor verschillende handelsposten. Hij handelde in verschillende specerijen. J.P. Coen wordt door sommigen als held gezien en door sommigen fel bekritiseerd. Hij zou ‘een niets ontziend man van geweld zijn’, die in 1621 tientallen dorpschouwen liet onthoofden om de VOC-monopolie op nootmuskaat veilig te stellen. Tegelijkertijd ziet men hem als held, omdat hij veel doorzettingsvermogen en organisatietalent had. Dankzij hem verliep alle handel via Batavia (het huidige Jakarta).

Op het standbeeld dat in 1887 van J.P. Coen in Hoorn is vervaardigd, staan de eerste twee woorden van zijn lijfspreuk: ‘Dispereert niet, ontziet uw vijanden niet, want God is met ons’. Dispereert niet betekent wanhoop niet. Na een burgerinitiatief in 2011 is in juli 2011 in de gemeenteraad van Hoorn gestemd over het wijzigen of aanvullen van de tekst op de sokkel van het standbeeld. Op 13 maart 2012 besloot de gemeenteraad een tekst toe te voegen waarin gemeld werd dat J.P. Coen omstrepen was. De nieuwe tekst werd op 12 april 2012 geplaatst. Nu kunnen mensen lezen dat hij niet alleen gezien werd als krachtadig en visionair bestuurder, maar dat hij ook werd bekritiseerd om zijn gewelddadig optreden.

Casus: Vliegen naar de Molukken

Nederland wilde in 1945, na de Tweede Wereldoorlog, de orde in Nederlands-Indië herstellen. Onder leiding van Soekarno kwamen de inheemse Indonesiërs hier tegen in opstand. Nederland zette Molukse strijders in bij deze strijd. Ze waren onderdeel van het Koninklijk Nederlands-Indisch Leger (KNIL). Nederland beloofde de Molukkers een eigen staat. Uiteindelijk verloor Nederland de kolonie Nederlands-Indië. Toen de Molukken een eigen staat uitriepen, deed Nederland dat af als een uiting van rebellie. Een eigen staat hebben de Molukkers nooit gekregen.

De officiële lezing van het afgeblazen reisje naar de Molukken is dat Garuda niet een betrouwbare vliegmaatschappij is. Het Kamerlid Van Bommel (SP) uitte zijn vermoeden dat het (Nederlandse) kabinet wilde voorkomen dat Kamerleden de Molukken gingen bezoeken met o.m. het doel om te kijken hoe het gaat met gevangenen die de Molukse vlag lieten zien aan de Indonesische president. Waarschijnlijk is het kabinet bang dat de (inmiddels) goede relatie met Indonesië zou lijden onder dit bezoek van de Kamerleden. Van Bommel heeft dit vermoeden, omdat in een eerder stadium een minister wel gevlogen had met Garuda. Welke lezing van de gebeurtenis klopt, is niet te controleren. Wel wordt duidelijk dat Nederland relatief kort een goede relatie met Indonesië heeft, dat er spanningen zijn tussen de Molukkers en de Indonesiërs. Deze gespannen situatie is te verklaren vanuit de vasthoudendheid van Nederland aan haar kolonie Nederlands-Indië.

Casus: Insignes kaping De Punt

Nederland wilde in 1945, na de Tweede Wereldoorlog, de orde in Nederlands-Indië herstellen. Onder leiding van Soekarno kwamen de inheemse Indonesiërs hier tegen in opstand. Nederland zetten Molukse strijders in bij deze strijd. Ze waren onderdeel van het Koninklijk Nederlands-Indisch Leger (KNIL). Nederland beloofde de Molukkers een eigen staat. Uiteindelijk verloor Nederland de kolonie Nederlands-Indië. Toen de Molukken een eigen staat uitriepen, deed Nederland dat af als een uiting van rebellie. Vierduizend Molukse KNIL-ers gingen met hun gezinnen 'tijdelijk' naar Nederland. In Nederland kregen ze te horen dat ze waren ontslagen uit militaire dienst en de staat waarop ze hoopten kwam niet. Dit was frustrerend voor de Molukkers in Nederland. In 1977 ging een aantal jonge Molukkers over op een terroristische actie: een treinkaping bij het dorp De Punt. De kaping duurde erg lang, wel twintig dagen. Op 11 juni 1977 besloot de politiek dat mariniers het vuur op de trein mochten openen om een einde te maken aan de kaping. Ze werden bijgestaan door zes Starfighters. Het was een grote militaire actie, waarbij uiteindelijk twee gegijzelden en zes kapers het leven verloren. Toen minister Hillen in juni 2012 de mariniers alsnog wilde belonen voor hun moed tijdens de militaire actie in 1977 leverde een verontwaardigde reactie op. Niet alleen van de Molukse gemeenschap overigens, ook van sommige mariniers. Er was ook begrip voor de wens van de Molukkers om een eigen staat af te willen dwingen en niemand was trots op het geweld waarmee de kaping werd beëindigd.

Werkblad 1: Gouden Koets

In september 2011 ontstond ophef over de afbeelding op de Gouden Koets.

Opdracht

Jullie gaan uitzoeken waardoor er ophef ontstond over deze afbeelding. Het is de bedoeling dat jullie straks in een korte presentatie de ophef in 2011 kunnen verklaren.

Hulpvragen:

- Wat is er op de zijkant van de Gouden Koets te zien?
- Waarom is er ophef over ontstaan?
- Vanuit wie kwam(en) de kritiek op de beeltenis?
- Hoe zag de Nederlandse samenleving er begin 19de eeuw uit?
- Zouden jullie de beeltenis aanpassen? Waarom wel/niet?
- Welke keuze is uiteindelijk gemaakt en waarom?

Werkblad 2: VOC-mentaliteit

In 2006 ontstond er ophef over de uitspraak van toenmalig premier Jan-Peter Balkenende tijdens de Algemene Beschouwingen: “Die VOC-mentaliteit om over de grenzen heen te kijken, is weer terug. Dynamiek! Toch?”.

Bekijk het volgende filmpje: <http://www.youtube.com/watch?v=mBN8xJby2b8>.

Opdracht

Het is de bedoeling dat jullie straks in een korte presentatie de ophef in 2006 kunnen verklaren met behulp van kennis over het koloniale verleden van Nederland.

Hulpvragen:

- Wat was de VOC?
- Hoe zag de Nederlandse samenleving er ten tijde van de VOC uit?
- Wat zou Balkenende bedoeld hebben met de term “VOC-mentaliteit”?
- Je hoort de Kamerleden beschaamd lachen op de achtergrond op het moment dat Balkenende zijn beroemde uitspraak doet. Waarom lachen de Kamerleden denk je?
- Vind je het terecht dat er ophef ontstond over de uitspraak van Balkenende?
- Hoe is de kwestie uiteindelijk afgelopen?

Werkblad 3: J.P. Coen in Hoorn

In juli 2011 werd er naar aanleiding van een burgerinitiatief in de gemeenteraad gestemd over de tekst op het standbeeld van J.P. Coen. Jan Pieterszoon Coen heeft een belangrijke rol gespeeld in de handel van de Republiek der Zeven Verenigde Nederlanden in Azië.

Opdracht

Jullie gaan uitzoeken waardoor er ophef ontstond over dit standbeeld. Het is de bedoeling dat jullie straks in een korte presentatie het burgerinitiatief in 2011 kunnen verklaren met behulp van kennis over het koloniale verleden van Nederland.

Hulpvragen:

- Welke tekst stond er tot april 2012 op het standbeeld?
- Waarom is er ophef over ontstaan?
- Hoe zag de Nederlandse samenleving er ten tijde van het leven van J.P. Coen eruit?
- Hoe heeft de gemeente Hoorn op het burgerinitiatief gereageerd?
- Zouden jullie gehoor hebben gegeven aan de kritiek via het burgerinitiatief? Waarom wel/niet?

Werkblad 3: Vliegen naar de Molukken

In 2008 wilde een aantal Kamerleden een bezoek brengen aan de Molukken. Ze wilden graag met de Molukse gemeenschap in contact komen en onder andere de mensenrechtensituatie bespreken.

De Kamerleden konden hun reisje niet maken, omdat ze alleen met een vliegmaatschappij op de Molukken konden komen die op de zwarte lijst stond. Ze merkten korte tijd later dat sommige bewindslieden wel hadden gevlogen met deze vliegmaatschappij. Ze stelden hier Kamervragen over.

Opdracht

Jullie gaan uitzoeken waarom een reisje van de Kamerleden naar de Molukken gevoelig lag. Het is de bedoeling dat jullie straks in een korte presentatie de gevoeligheid rondom de reis naar de Molukken kunnen verklaren met behulp van kennis over het koloniale verleden van Nederland.

Hulpvragen:

- Waar liggen de Molukken en onder welk bestuur vallen deze eilanden?
- Welke relatie heeft Nederland met de Molukken?
- Welk dilemma heeft waarschijnlijk een rol gespeeld bij het advies aan Kamerleden om niet te vliegen met de vliegmaatschappij Garuda?
- Welke afweging zouden jullie maken als minister in dit dilemma?
- Hoe hebben de ministers in 2008 hun beslissing toegelicht?

Werkblad 4: Insignes kaping De Punt

Bron: website van powned.tv, 9 juni 2012

Minister Hillen (minister in kabinet Rutte, 2010-2012) kondigde in juni 2012 aan dat er een onderscheiding komt voor de militairen die in 1977 een einde hebben gemaakt aan een treinkaping in Drenthe. De Molukse gemeenschap reageerde verontwaardigd op het besluit van de minister.

Opdracht

Jullie gaan uitzoeken waarom de minister deze onderscheiding wilde geven aan de militairen en waarom deze beslissing zo gevoelig lag bij de Molukse gemeenschap. Het is de bedoeling dat jullie straks in een korte presentatie de gevoeligheid rondom de onderscheiding kunnen verklaren met behulp van kennis over het koloniale verleden van Nederland.

Hulpvragen:

- Waar liggen de Molukken en onder welk bestuur vallen deze eilanden?
- Welke relatie heeft Nederland met de Molukken?
- Waarom werd er in 1977 een trein gekaapt bij het dorpje De Punt?
- Met welke reden heeft degene die de leiding had bij de actie om de treinkaping te stoppen de onderscheiding geweigerd?
- Welke gevoelens gaan waarschijnlijk schuil achter de verontwaardiging van de Molukse gemeenschap?